

У спеціалізовану вчену раду Д 12.105.03
у Донбаській державній машинобудівній
академії Міністерства освіти і наук України

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата економічних наук Андрущенко Олени Юріївни
на дисертаційну роботу Морщ Ярослави Ігорівни
на тему: «Вплив фіскальної політики на економічний розвиток держави в
умовах децентралізації фінансових ресурсів»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність обраної теми дослідження.

Вітчизняна система фінансового регулювання потребує формування теоретичних і методичних положень щодо розбудови бюджетної, податкової та позикової політики як інструментарію стимулювання економічного розвитку держави. Дослідження вітчизняних та закордонних науковців свідчать про важливість та необхідність розробки засад щодо формування і реалізації результативної фіскальної політики, яка б враховувала особливості української економіки та забезпечувала зростання рівня соціально-економічного розвитку як на державному, так і на регіональному рівні. Розробка теоретико-методичного базису фіскальної політики надає можливість органам влади здійснювати науково обґрунтоване планування та розробку системи тактичних і стратегічних заходів з метою активізації економічної активності компонентами фіскальної політики. Впровадження процесу фінансової децентралізації справив суттєвий вплив на сферу її регулювання, що і актуалізує необхідність розробки теоретико-методичних положень формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів.

За дослідницькою спрямованістю дисертаційна робота відповідає напряму науково-дослідних робіт Класичного приватного університету (м. Запоріжжя), а саме: «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів»

Вхід. №	250/05
10	04 2018
ДДМА	

(номер державної реєстрації 0116U004350, 2016–2021 рр.; номер державної реєстрації 0110U003962, 2010–2015 рр.).

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій.

На підставі ознайомлення з матеріалами дисертації, змістом авторефератом та публікаціями здобувача можна дійти таких висновків:

по-перше, наведені наукові положення характеризуються достатньою обґрунтованістю. Пропозиції сформовано на основі вивчення теоретичних положень щодо формування і реалізації фіскальної політики як інструменту впливу на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів в Україні. Теоретичною основою дисертаційної роботи є загальнонаукові методи, які відповідають характеру поставлених до розв'язання завдань: теоретичного узагальнення і порівняння; індукції та дедукції; абстрактно-логічний метод; системного підходу, економіко-статистичного аналізу та ін.;

по-друге, дослідження у дисертаційній роботі проведено з використанням офіційних статистичних матеріалів України, зарубіжних установ і міжнародних організацій, опрацювання наукового доробку по означеній тематиці, а також спираються на висновки, які отримано автором в результаті вивчення положень економічної науки вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо активізації економічного розвитку держави інструментарієм фіскальної політики. Автор у вивченні та аналізі фіскальної політики держави спирається на законодавчі та нормативно-правові акти України;

по-третє, у дисертаційній роботі розглянуто та вирішено коло завдань, які дозволили автору досягти поставленої у роботі мети, навести власний погляд на вирішення науково-практичного завдання та обґрунтувати свої пропозиції за темою обраного дисертантом дослідження, яким властиві елементи наукової новизни;

по-четверте, наукові положення, висновки та надані рекомендації, які наведено у дисертаційній роботі висвітлено у публікаціях в повному обсязі. Відповідно до вимог, які висуваються до публікацій результатів дисертацій на здобуття наукових степенів кандидата наук варто вважати виконаними. Загальна кількість публікацій становить 14 робіт, з них – 8 публікацій у наукових фахових виданнях та 6 публікацій матеріалів тез доповідей конференцій;

по-п'яте, основні положення представлено до захисту дослідження впроваджено в практичну діяльність Головного управління Державної фіскальної служби України у Запорізькій області щодо посилення ролі фіскальної політики в активізації економічного зростання (довідка № 1358-15/02 від 16.02.2017 р.) та використовуються в навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін «Податкова система», «Бюджетна система» (довідка № 212 від 06.02.2017 р.).

Вирішення комплексу поставлених задач, вибір методів дослідження, достатня теоретична база забезпечили наукову обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій виконаного дослідження. Сукупність наведених обставин визначають обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дисертаційної роботи.

Наукова новизна одержаних результатів.

Винесені здобувачем на захист результати містять наукову новизну. У роботі наведено авторське визначення поняття «фіскальна політика» в умовах децентралізації фінансових ресурсів як компоненти фінансової політики держави, спрямованої на мобілізацію фінансових ресурсів на місцевому рівні при синергетичній взаємодії бюджетної, податкової та позикової політики з метою активізації економічного розвитку (с. 29). Виокремлення економічної сутності поняття дозволило розмежувати інструментарій, задачі, цілі, тактичні та стратегічні компоненти фіскальної політики, що дозволило удосконалити теоретичні положення щодо принципів формування і реалізації фіскальної політики України в умовах децентралізації фінансових ресурсів з урахуванням тактичних та

стратегічних завдань (с. 41-42). Принципи ґрунтуватися на засадах, які притаманні як складовим фіскальної політики, так і фінансовій політиці. До принципів фіскальної політики держави віднесено: наукову обґрунтованість, системний підхід, ефективність, цільову спрямованість, збалансованість, раціональність, субсидіарність, податкову ефективність, централізований перерозподіл, національної економічної безпеки, справедливості, транспарентності, відповідальності, стабільності, адаптивності.

На підставі опрацювання теоретичних положень та вивчення досвіду застосування фіскальної політики автором запропоновано механізм його формування і реалізації в умовах децентралізації фінансових ресурсів шляхом зміцнення фінансової самодостатності місцевих бюджетів з метою активізації економічного розвитку (с. 72), основним завданням якого є забезпечення економічного зростання на регіональному рівні. Звертає увагу наведений методичний підхід до формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів (с. 111), який визначає ознаки фінансової децентралізації, критерії економічного розвитку на місцевому рівні залежно від тактичних та стратегічних завдань фіскальної політики. Це дозволило детально розкрити науковий підхід до реалізації фіскальної політики держави за умов посилення ролі місцевих органів влади з метою активізації економічного розвитку (с. 131). На підставі отриманих теоретичних положень та отриманих розрахункових даних, сформовано удосконалений методичний підхід до стимулювання економічного розвитку інструментами фіскальної політики (с. 154). Спираючись на отримані дані дисертантом виокремлено системні заходи збільшення видатків місцевих бюджетів на економічну діяльність (с. 169), перевагами якого є формування програмного фонду бюджету в частині інфраструктурних і поточних витрат.

На особливу увагу в науковій новизні заслуговує організаційно-методичне забезпечення розробки стратегії формування фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів (с. 181), метою якої визначено активізацію економічного розвитку за рахунок забезпечення дохідними

джерелами місцевих бюджетів для виконання власних і делегованих зобов'язань, стимулювання місцевих органів влади до нарощування власної дохідної бази, зміщення акцентів із бюджету споживання на формування бюджету розвитку. Ґрунтується на таких методичних напрацюваннях як-от: нова модель державного управління фінансами (*New Public Management*), механізм формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів та методичному підході до формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів.

Наукова новизна отриманих у дисертаційній роботі результатів, сформульованих висновків і наданих рекомендацій є очевидною. Такі результати характеризуються авторським підходом до вирішення поставленого науково-практичного завдання, його обґрунтованістю та комплексністю.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Наповнення автореферату відображає зміст дисертації та її основні висновки, в повній мірі розкриває основні отримані результати та ступінь новизни наукових положень. Дисертація та автореферат відповідають вимогам, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Повнота викладу сформульованих в дисертації наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях.

Основні положення та результати дослідження опубліковано у 14 наукових працях, з них вісім статей у наукових фахових виданнях України, з яких шість – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз; шість – тези матеріалів конференцій.

Структура, стиль викладу та мова дисертаційної роботи.

Робота характеризується чіткістю та логічністю розв'язання проблематики дослідження, обґрунтованість методів та підходів щодо вирішення поставлених

задач. Структурна побудова роботи Морщ Я.І. відповідає кваліфікаційним ознакам, стиль викладу матеріалу є логічним, послідовним та зв'язаним єдиною цільовою спрямованістю. Заявлена мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Зміст сформульованих наукових завдань структурно і логічно узгоджений, що відобразилося у розкритті визначеної теми дисертації та в досягненні поставленої мети. Наукові положення сформульовано коректно, по кожному з них визначено науковий результат, ступінь новизни та практичне значення.

Дискусійні положення та недоліки.

Оцінюючи в цілому достатній рівень розробки теоретичних, науково-методичних положень і практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відзначити, що деякі положення є дискусійними і потребують подальшого обґрунтування.

1. Потребує пояснень, яким чином заощадження населення держави в т.ч. соціальні виплати стимулюватимуть економічний розвиток держави (с.119)
2. У п.1.2 використовується термін «ефективність фіскальної політики», але не наведено думки автора, щодо тлумачення даного терміну (с. 43-45).
3. У п.2.2 роботи автором запропоновано створення системи дієвих податкових стимулів для покращення параметрів податкової політики, але не наведено очікуваного ефекту.
4. У роботі запропоновано формування програмного фонду бюджету в частині інфраструктурних і поточних витрат, але не прораховано очікувану ефективність від нововведення.

Вказані зауваження не знижують загального позитивного сприйняття дисертаційної роботи та її результатів.

Загальна оцінка дисертаційного дослідження.

Зміст дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук на тему : «Вплив фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів» відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит. Обсяг і новизна виконаних Морщ Ярославою Ігорівною досліджень, результати практичного впровадження, повнота висвітлення у друці наукових положень, апробація отриманих результатів у цілому відповідають вимогам, що пред'являються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Дисертацію написано грамотною українською мовою, її зміст носить пошуково-дослідницький характер, а положення, висновки і рекомендації є достовірними.

Автореферат є ідентичним дисертації за структурою і змістом.

У підсумку, зазначене вище дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота Морщ Я.І. відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами та доповненнями, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р., а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
начальник фінансово-економічного управління
Товариства з обмеженою відповідальністю
«Запорізький інструментально-механічний
завод» (м. Запоріжжя)

Підпис засвідчую: директор

О.Ю. Андрущенко

В.В. Лях

До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03
Донбаської державної машинобудівної академії
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента

Качули Світлани Валентинівни на дисертаційну роботу

Морщ Ярослави Ігорівни на тему: «Вплив фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Актуальність теми дослідження

Економічний розвиток країни значною мірою залежить від реалізації системи заходів у сфері бюджетного, податкового регулювання і використання позикових коштів через який державні органи влади здійснюють вплив на економічну активність. Існуючий стан вітчизняної фінансової системи потребує суттєвого реформування з метою стимулювання економічного розвитку держави. Запровадження фінансової децентралізації змінив вектор розробки і реалізації фіскальної політики, а низький рівень економічного розвитку формує підґрунтя для поглиблення вивчення теоретичних положень, методичного забезпечення і окреслення практичних рекомендацій у сфері її реалізації.

Зміщення акценту з централізованої моделі державного управління фінансовими ресурсами справляє суттєвий вплив на формування і реалізацію складових фіскальної політики зумовлюючи трансформацію міжбюджетних відносин, податкової та позикової політики, що і актуалізує обрану дисертантом тему дослідження. Тому розробка теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій є необхідним напрямом дослідження.

*Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і
рекомендацій, сформульованих у дисертації*

Дисертація Морщ Я.І. виконана виконано в межах науково-дослідних

Вид. №	286/05
№	04
р.	2008
ДДМА	

робіт Класичного приватного університету: «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів» (номер державної реєстрації 0116U004350, 2016–2021 рр.; номер державної реєстрації 0110U003962, 2010–2015 рр.) в рамках якої дисертантом досліджено положення щодо методичного підходу до стимулювання економічного розвитку інструментами фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів та питання стимулювання складовими фіскальної політики економічного розвитку держави.

Теоретичною основою дисертаційної роботи є положення сучасної економічної теорії. Під час розв'язання поставлених у роботі завдань використану низьку методів пізнання, а саме: абстрактно-логічний, систематизації, узагальнення, зведення, індукції, аналізу, економіко-статистичний аналіз, системний підхід. Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та закордонних вчених, використанням статистичної бази, достатньою апробацією.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі і нормативно-правові акти України та зарубіжних країн, статистичні матеріали Національного банку України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Світового банку, офіційні видання Міжнародного валютного фонду, інформаційно-аналітичні дані Центрального розвідувального управління США та інших статистичних установ зарубіжних країн, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів

У дисертаційній роботі поглиблені теоретичні положення і удосконалені методичні підходи до формування і реалізації фіскальної політики в умовах децентралізації фінансових ресурсів з метою активізації економічного розвитку держави.

На основі вивчення теоретичних засади впливу фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів, у роботі надано авторське визначення поняття «фіскальна політика» в умовах децентралізації фінансових ресурсів та розглядається як компоненти фінансової політики держави, спрямованої на мобілізацію фінансових ресурсів на місцевому рівні при синергетичній взаємодії бюджетної, податкової та позикової політики з метою активізації економічного розвитку (стор. 29). Виокремлення економічної сутності поняття дозволило удосконалити теоретичні положення щодо принципів формування і реалізації фіскальної політики України в умовах децентралізації фінансових ресурсів з урахуванням тактичних і стратегічних завдань (стор. 41–42), враховуючи особливості її складових та фінансової політики.

Спираючись на отримані теоретичні напрацювання та вивчення зарубіжного досвіду застосування фіскальної політика в системі фінансового регулювання запропоновано удосконалений механізм формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів шляхом зміцнення фінансової самодостатності місцевих бюджетів з метою активізації економічного розвитку (стор. 72), метою якого визначено забезпечення економічного зростання на регіональному рівні.

За результатами аналізу впливу фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів в Україні удосконалено методичний підхід до формування і реалізації фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів (стор. 111), який визначає ознаки фінансової децентралізації, критерії економічного розвитку на місцевому рівні залежно від тактичних і стратегічних завдань фіскальної політики. Відповідно до отриманих теоретичних напрацювань і аналітичної інформації удосконалено науковий підхід до реалізації фіскальної політики держави за умов посилення ролі місцевих органів влади з метою активізації економічного розвитку (стор. 131) в якому розширено напрями впровадження фіскальної політики.

На основі удосконалених теоретичних положень та отриманих даних поточної вітчизняної фіскальної політики дисертантом сформовано рекомендації щодо активізації впливу фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів. У роботі виокремлено системні заходи збільшення видатків місцевих бюджетів на економічну діяльність (стор. 169), перевагами якого є формування програмного фонду бюджету в частині інфраструктурних і поточних витрат та наведено організаційно-методичне забезпечення розробки стратегії формування фіскальної політики держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів (стор. 181), що ґрунтується на власному науковому доробку та сучасних теоретичних напрацюваннях у сфері фінансового регулювання. Метою організаційно-методичного забезпечення розробки стратегії визначено активізацію економічного розвитку за рахунок забезпечення дохідними джерелами місцевих бюджетів для виконання власних і делегованих зобов'язань, стимулювання місцевих органів влади до нарощування власної дохідної бази, зміщення акцентів із бюджету споживання на формування бюджету розвитку.

Таким чином, автором досягнуто мети дисертаційного дослідження – розробка теоретико-методичних положень і науково-практичних рекомендацій щодо формування і реалізації фіскальної політики з метою стимулювання економічного розвитку держави за умов фінансової децентралізації.

Практичне значення одержаних результатів

Основні положення дисертаційної роботи впроваджено в практичну діяльність Головного управління Державної фіскальної служби України у Запорізькій області щодо посилення ролі фіскальної політики в активізації економічного зростання (довідка № 1358-15/02 від 16.02.2017 р.) та використовуються в навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін «Податкова система», «Бюджетна система» (довідка № 212 від 06.02.2017 р.).

Повнота викладення результатів дослідження у публікаціях

Основні положення та результати дисертаційної роботи були оприлюднені у 14 наукових працях, серед яких: вісім – статті в наукових фахових виданнях України, шість – у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз; шість – публікації у матеріалах конференцій, в яких з достатньою повнотою висвітлені результати проведеного дослідження. Загальний обсяг публікацій складає 5,17 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 5,17 ум.-друк. арк. Це дає змогу зробити висновок, що кількість та обсяг друкованих праць відповідають встановленим вимогам щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Текст дисертації викладений науковим стилем, містить графічний матеріал, відзначається логічністю і чіткістю формулювання висновків і рекомендацій. Представлений автореферат роботи розкриває зміст дослідження і не містить інформації, відсутньої в дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи позитивні сторони дисертаційної роботи, слід звернути увагу на певні зауваження та дискусійні положення, а саме:

1. У першому розділі дисертаційної роботи автором розкрито теоретичні засади регулювання економічного розвитку держави компонентами фіскальної політики в умовах децентралізації фінансових ресурсів (с. 33–73). Водночас, було б доцільним звернути увагу на удосконалення теоретико-методичного базису концептуальних положень щодо формування фіскальної політики з метою підвищення її функціональної адаптивності до структурних змін економіки, інституційного середовища і стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни в рамках обраного напрямку дослідження.

2. Дисертантом досліджено досвід формування і реалізації заходів фіскальної політики з метою активізації економічного розвитку розвинутих країн (с. 56–73), на основі якого автором було запропоновано механізм

формування і реалізації фіскальної політики. Разом з тим, варто було б здійснити поглиблений аналіз досвіду забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів у країнах із трансформаційною економікою.

3. У другому розділі дисертаційної роботи проведено аналіз впливу фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів в Україні (с. 90–112), однак варто було б доповнити аналіз особливостями формування неподаткових надходжень в рамках розгляду структурних змін бюджетної політики країни.

4. У дисертаційній роботі зустрічається використання термінів «ефективність фіскальної політики» (с. 43–45) та «результативність фіскальної політики» (с. 20, с. 38, с. 42, с. 48, с. 110, с. 113 тощо), однак не наведено думки автора щодо тлумачення зазначених термінів.

5. Дисертантом обґрунтовано пріоритетні напрями формування і реалізації фіскальної політики в умовах децентралізації фінансових ресурсів з метою активізації економічного розвитку (с. 184–187), разом з тим доцільно було б розкрити алгоритм розробки і впровадження її пріоритетних напрямів на регіональному рівні в рамках єдності фіскальної політики всіх рівнів.

Висловлені зауваження не носять принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Дисертація Морщ Ярослави Ігорівни на тему: «Вплив фіскальної політики на економічний розвиток держави в умовах децентралізації фінансових ресурсів» є завершеним, самостійним, цілісним науковим дослідженням. Дисертація виконана на актуальну тему і містить авторський підхід до вирішення важливого науково-практичного завдання щодо поглиблення теоретичних засад, удосконалення методичних підходів і організаційних положень з формування і реалізації фіскальної політики з метою стимулювання економічного розвитку держави за умов фінансової децентралізації.

Дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ від 24 липня 2013 р., № 567 зі змінами та доповненнями, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р., а її автор, Морщ Я.І, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Університету митної справи та фінансів
Міністерства освіти і науки України

С.В. Качула

Підпис *Качули С.В.*
З А С В І Д Ч У Ю
УЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
УНІВЕРСИТЕТУ МИТНОЇ
СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

М.М. Торус